

Muitalus

Nordsamiska
Áddjá ja áhkku

Subtsas

Lulesamiska
Áddjá ja áhkko

Subtsas

Pitesamiska
Ájjá ja áhká

Subtsas

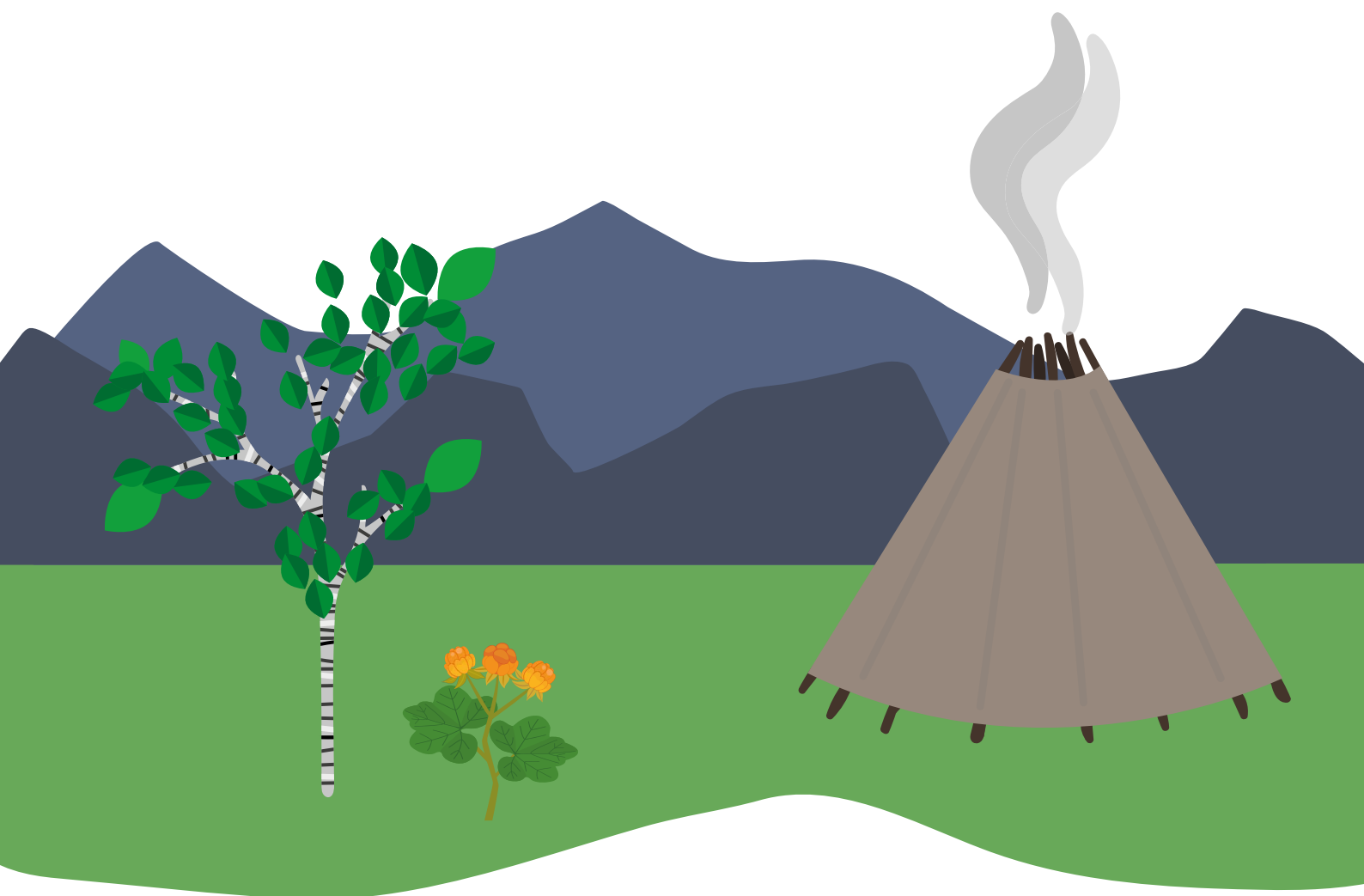
Umesamiska
Ájjá jah áhká

Soptsesse

Sydsamiska
Aahka gonnoeh aajjah

Saga

Svenska
Áddjá och áhkko

Sámediggi
Sámedigge Sámediggie Saemiedigkie Sametinget

Áddjá ja áhkku

BAGADUS: Dán muitalusa sáhttá čudjosit lohkat mánáide, ja seammás dahkat giehtalihkastagaid mat leat čilgejuvvon ruoðuid siste.

Guhkkin duoddaris oruiga muhtun áhkku ja áddjá iežaska goađis (*daga suorpmaiguin golmmačiegaga*).

De ovtta beaivvi lohká áhkku ahte niesti dál nohkagođii, ja sus livččii biergomiella.

– Biergomiella go, lohká áddjá, – de ferten vuolgit meahccái geahččat maid doppe gávnnan.

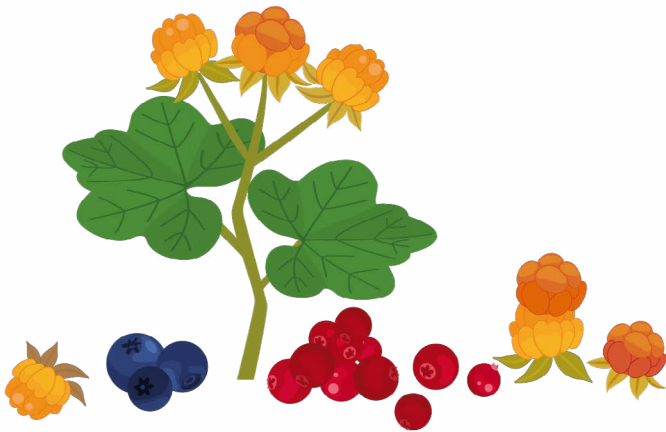
Son váldá bissu sealgái, salasta eamidii ja seavvá sutnje báze dearvan.

Dasto áddjá vázzila bivdomeahccái (*speaččo gieđaid buolvvaid vuostá*).

Son rahpá verráha (*gihčajienat*) ja vázzá verráha čađa. Son vázzá ja vázzá. Ja de bohtá alla vuosttu (*speaččo veahá njoazibut*).

– Gal mun vuoiŋŋastan ja bosihan go ollen luohká nala.

Go lea bosihan de vázzila vulos
luohká, ja de manná hui jođánit
(*speaččo jođánit giedaid buolvvaid
vuostá*).

Son bohtá ovttá šaldái (*spežžestala
ratti*). De ihtá vuovdi, muhto ferte
vel rastet stuora luomejeakki (*daga
deaškunjienaid giedaiguin*).

Áddjá olle vuovdái, ja son geahčada
birra. Ii oainne makkárga ealli,

danin vázzá vel guhkkelii ja de
fas geahčada birra juohke guvlui.
De gullá juoidá skoahpame ja nu
balddáska.

Naba jus dat lea bierdna (*rogo dego
bierdna*)! Son bálkesta bissu, ja
viehkala ruovttu guvlui nu jođánit
go nagoda. Luomejeakki rastá, ja
šaldi rastá. Luohká bajás. Ja luohká
vulos. Ja verráha čađa eamidis lusa.

Son dolle eamida birra čeabeha, ja
muitala ahte ii fidnen biergggu go nu
ballái go gulai jienaid vuovddis ahte
bálkestii bissu ja viehkalii ruoktot.
Eamit jeđđe su ja lohká ahte dat ii
daga maidege. Sudnos lea guolli, ja
soai han sáhttiba murjet vel lassin.

Áddjá ja áhkko

BAGÁDUS: Dájna subtsasijn lāhkā tjavgga mánájda ja sāmmbáale galggá labudit nāv gāk la tevstan tjáledum.

Akti lij áddjá ja áhkko ma árojga goaden (*dagá gālmåtjiegagav giedaj*) dāppe mālggadin váren.

Ávtā bieje javlaj áhkko, binnum la biebmōjs hejman ja sān hālijdij biergov.

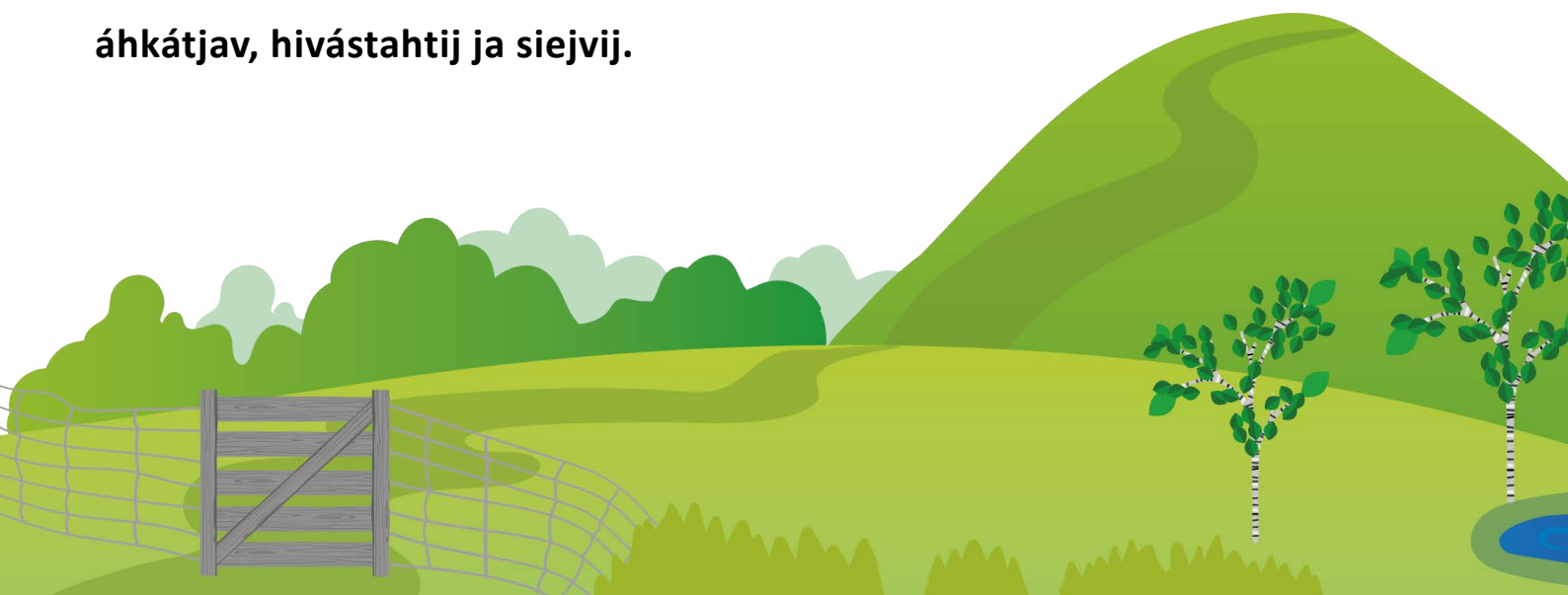
– Biergov, áddjá javlaj, – hāhttuv de māhttsāj bivdātjit vuolgget.

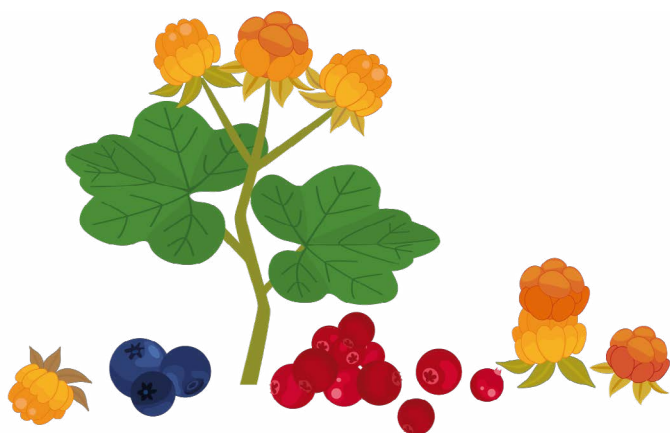
De birssov siejnes váldij ja fármastij áhkátjav, hivástahtij ja siejvij.

Ja nāv áddjá vuolgij (*spetjudalá giedajt buolvaj vuossti*). Lijda tjádá vādtsá (*gitjárt*).

Vādtsá ja vādtsá. Stuur buolldaj bādij (*tsábme suojmma buolvaj vuossti*).

– Vierttiv vuojnastit ja bāsudit gā buolldaj jávsādav, usjudalāj sān.

Gå lij vuoŋnastam de luojtát buoldas
ja de manná ruvva (*spetjudallat
háhppelit buolvaj vuossti*).

Áddjá rávváj jávsát (*spetjudallam
raddáj*). Ávddål mähhtsáj boahdá
de viertti vásset láttakjiekkev
(*spetjudallat, spetjudallat giedaj*).

Gå áddjá l miehtsen, gehtjas birra.
lj ájtsa juhtusijt, guhkebut mähhtsáj
vádtsá ja gehtjas birra juohkka

guovlluj. De gullá juojddá mij roahpá
suv duogen, sán ballagoahdá.

Javla jus la biernna (*råhkot degu
biernna*)! Sán hājggāt birsov, viegaj
ruoptus dav ruvámus mejt náhkáj
vuomes. Viehká vajuk láttakjiekke,
råvev rassti. Dieváv bajás ja dieváv
vuolus. Lijda tjadá áhkko lusi.

Sillum ja bivvasin fármass áhkko, ja
javllá, sán ij vuoŋnnám mejdek valla
sán náv balláj gā juhtsáj miehtsen,
hājgādi birsov ja ruoptus hājmmaj
viegaj. Áhkko fármass suv, ja javllá,
ij mejdek dagá sunnun la ham
guole ájmon ja máhtteba aj lassen
muorjjit.

Ájjá ja áhkká

VUOSÁDALLAM: Dát lä subtsas mav lähká tjavvgat mánáj ja sämmi ájgen sjvatjada nãvt gukkte täkksta vuoseda.

Akhta bálen lijga ájjá ja áhkká
ma árojga unna gådátjin (*daga
gålbmåtjiegagav giedaj*) guhkken
bajjen váren.

Akhta bieiven áhkká hállá bábbmo lä
nåhkåmin hiejman ja sãn sihtá båråat
binnátjav biergost.

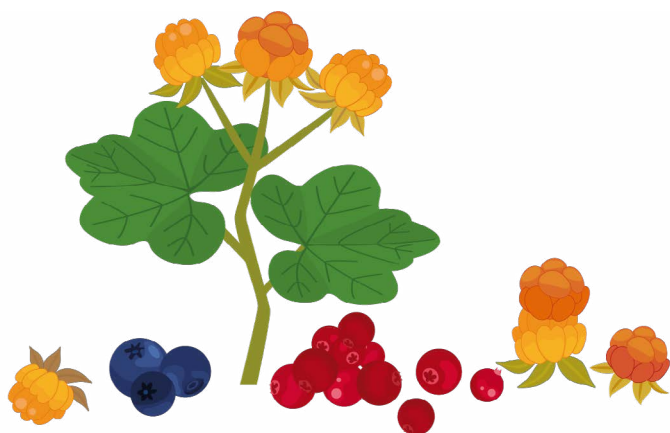
– Bårrgo, hãlåj ájjá, – dã mãn verrtiv
mãhttsáj mannat ja gãhttjat mav
gávnav.

Ja dã válldá vulus birsov viedtjast
ja fármasta gummov ja guvnáda ja
firrkuja giedav.

Ja dã ájjá vuallgá (*klähppi giedajt
buolvaj nala*). Sãn vádtsá lijda tjara.
(*gitsijda*). Sãn vádtsá ja vádtsá. Ja
dã bãhtá stuorra vusstuj (*tsábme
tjåbbagit buolvaj nala*).

– Verrtiv vuojnastit ja bussot gu läv
bãhtám bajás dievá nala.

Gu lä vuoŋnastam dä vádtsá dievá
vulus ja dä manná spájtabut
(*klähppi spájta buolvaj nala*).

Dä báh tá bruvdnaj (*klähppi vuobda
nala*). Dä vuajdná vuomev vala
ávvdál gu báh tá vuobmáj dä verrtija
vádtset láddakjiegge bajjel (*klähppi
giedaj*).

Dä lä gábbå vuomen, gäh ttjá birra
jurrbudij. Ij vuojne nágan juhtusav,
vádtsá guhkás vuome sisa, gäh ttjá

birra jurrbudij. Dä gullá jienav
vuomen ietjas duogen ja hielkeda.

Usjut jus lä bárdna (*gullu gunnik
bárdna*). Sån tjasská birsov, viehká
vuomest ulgus náv t spájta mav
máh ttá. Viehká láddakjiegge bajjel.
Bruvna bajjel. Vusstu bajás. Dievá
vulus. Lijda tjara áhká gugu.

Fármasta suv ja hállá áhk ká ij máhte
ádtjot nágan biergov danen gu ájjá
balláj gu jienav gulaj vuomen ietjas
duogen ja tjiskij birsov ja viegaj
hájbmaj. Áhk ká fármasta suv ja hállá
ij akktagav daga. Da adneba guolev
kuora ja dä máhtteba tjágget murjiit
áj.

Ájjá jah áhkká

BAHKKADIS: Dáhtta leä substas máb lugnabij lühkkh mánáj jah sámmá ájgien gelggh svahttjadiemijde dahkkat náv gukttie tjiälgstuvvá tiäkstan sissnie.

Ektth lij ájjá jah áhkká mah urruojgan gádátjisne (*dahkkh gulbmatjiägaguv giädiygüjme*) gühkkienne bijjiene värijne.

Akta biejevien áhkká jehttij beäbmuo nähkögüdiij jah sädna galgij biärguov sijttat.

– Biärguov, ájjá hällij, – die tjuavvaruv meähttsáje geähttjat máb gávnuv.

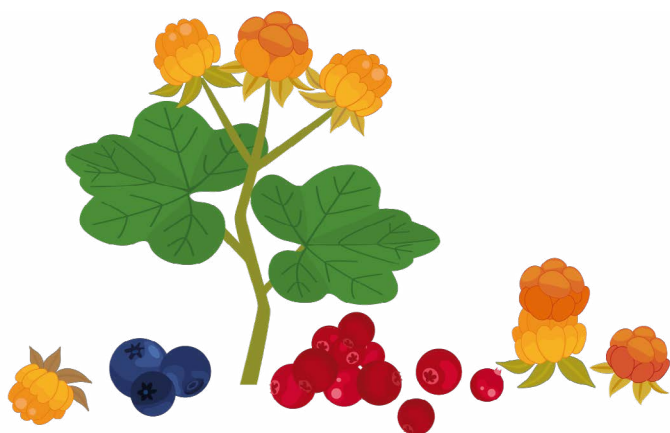
Jah die völdij birsuov vulas viädtjaste, fármastij áhkátjuv jah guvnádahttij

jah sievietij sünnje. Jah náv ájjá vuelgij (*spiähkuoh giädiijde bualvij vuösstie*).

Sädna vädtsá lijđan tjadđa (*giijtsijdh*). Sädna vädtsá jah vädtsá. Jah die bähntá stvarra bualddije (*tsábmieh suajman bualvij nelle*).

– Tjuavvaruv liäggastit jah vuajnjastit guh leäb bähntáme bijjás bualdan nelle.

Guh leä liäggastamme die luajttádij bualdaste jah die manná spájtabuv (*spiähkuoh giädijde spájтта bualvij nelle*).

Sådna båhtá pruvdnije (*spiähkuoh giädijde miälgan bijjiele*). Dállie vuajdná miehtsiev valla uvddale guh båhtá meähttsáje die tjuavvarij vássiet láddagejieggierv (*spiähkuoh giädijgüjme*).

Dallie ájjá leä miehtsiesne, giähtjade bijrra. Ij vuöjnieh nágan divriev. Vádtsá miälgabuv miehtsien

sijisa jah die viht giähtjade bijrra. Die guvllá náganuv juhkka skuehppije jijtjase duögiesne jah hielkietij.

Ussjadh jüs leä birre (*tjuajjá navguh birre*). Sådna slerrije birsuov, varrá miehtsieste ulgas spájtijmust máhtta. Varrá láddagejieggierv bijjiele. Pruvnan bijjiele. Bualdan bijjás. Bualdan vulas. Lijđan tjađđa áhkán gujgga.

Fármaste suv jah jahtta ij máhtieh nágan biärguov ádtjuot, jühttie sådna náv balláj guh guvlij skuehppemuv miehtsiesne ahttie slerrij birsuov jah varrij heäjbmiye. Áhkká farmaste suv, jah hállá ij dahkkh akttaguv. Adnieveägan güjt guöliev kvarra jah die máhttieveägan áj muerijide tjäggiet.

Aahka gonnoeh aajjah

BÏHKEDIMMIE: Daam soptsesem edtjh reegkes gieline lohkedh. Maanah edtjeh seammasienten svihtjemh darjodh.

Ikth lij aahka gonnoeh aajjah mah derhviegâetesne ârroejigan (*darjode golmeskaavhtege giëtigujmie*) guhkene bijjene vaeresne.

Akten biejjien aahka jeehti – Vaenie beapmoeh gâetesne. Manne sijhtem maaje bearkoeh byöpmedidh.

– Bearkoeh, aajja jeehti, – dellie tjoerem olkese vaedtsedh vuartasjidh maam gaavnem.

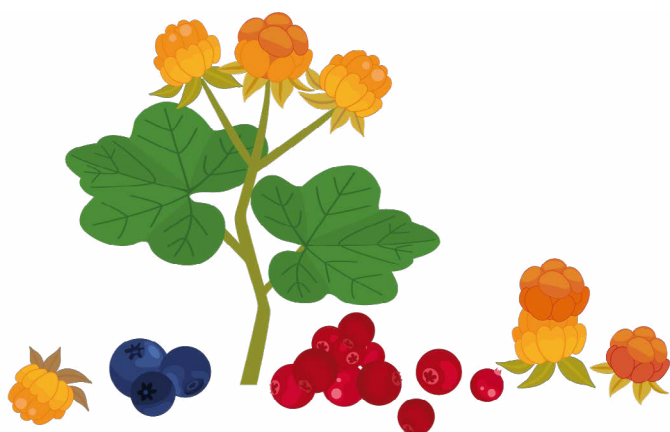
Jïh dle röövrem veedtji. Dïhte aahkam faerhmiesti,

nåå nåå jeehti jïh saeviehti. Jïh dellie aajja vaadsaji (*kleehpede giëtide boelvi vööste*).

Dïhte krïnten tjïrrh veedtsi (*krïtjkede*). Dïhte vaadtsa jïh vaadtsa. Jïh dellie båata akten guhkies deavan gâajkoe (*kleehpede giëtide soejmilaakan boelvi vööste*).

– Tjuara veelestidh jïh voejngestidh gosse deavan bæjjese båateme.

Gosse veelestamme, dellie deavan
våålese vaadtsa, jïh dellie varki
vaadtsa. (*kleehpede gïetide varki
boelvi vööste*).

Dïhte pruvvien gâajkoe bâata.
(*kleehpede gïetide mïelken bijjelen*)
Daelie skâajjem vuajna, menh aerebi
skâajjem jaksedh tjuara laadtege-
pluevien dâaresth restiedidh
(*vuesiehtidie gïetigujmie guktie
darjode gosse biekieminie*).

Daelie aajja skâajjesne, bïjre jarkan
vuartesjeminie. Ij naan juvrem
vuejnieh, guhkebe skâajjen sïjse
vaadtsa, bïjre jarkan
vuartesjeminie.

Dellie gâvla guktie mij akt skâajjesne
tjuaja, jïh dle asvede.

Ussjedidie jis dle duvrie (*tjoejede
goh duvrie*)! Dïhte röövrem
sleevhkie, varki goh maahta,
skâajjeste roehteste. Laadtege-
pluevien dâaresth ruahta, pruvvien
bijjelen. Deavan bæjjese. Deavan
våålese. Krïnten tjïrrh aahkan
gâajkoe.

Dam faerhmeste jïh jeahta
– Ih maehtieh bearkoeh âadtjodh
juktie manne asvedim gosse govlim
guktie skâajjesne tjoeji. Dellie
manne röövrem sleevhki jïh gâatan
roehti.

Aahka dam faerhmeste jïh jeahta
– Ij mij darjoeh, monnen guelieh
ennje jïh mânnoeh maehtien
muerjieh aaj tjööngkhedh.

Áddjá och áhkko¹

INSTRUKTION: Det här är en saga som man läser högt med barnen och samtidigt gör rörelserna som anges inom parantes i texten.

Det var en gång en áddjá och en áhkko som bodde i en lite kåta (*gör en trekant med händerna*) långt uppe i fjällen.

En dag sa áhkko att det börjar bli ont om mat hemma och hon skulle gärna vilja äta lite kött.

– Kött, sa áddjá, – då måste jag gå ut i skogen och se vad jag hittar.

Och så tog han ner bössan från väggen och kramade om gumman och så sa han hej då och vinkade.

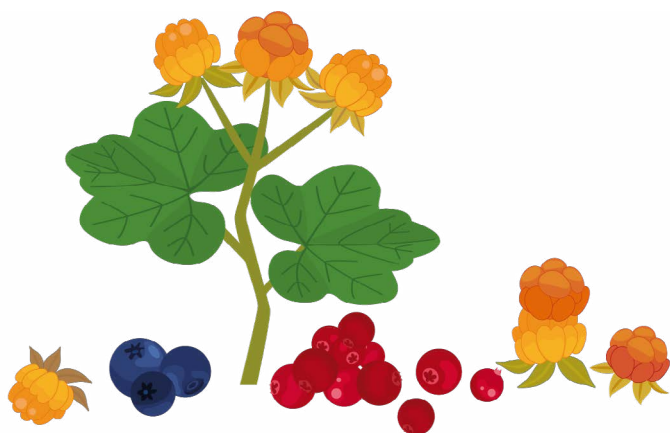
Och så ger sig áddjá iväg (*klappa händerna mot knäna*).

Han går genom grinden (*gnissla*). Han går och går. Och så kommer han till en stor uppförsbacke (*slå långsamt mot knäna*).

– Jag måste vila och pusta ut när jag kommit upp på backen.

¹ Áddjá betyder farfar/morfar och áhkko betyder farmor/mormor på lulesamiska.

När han vilat sig så går han nerför backen och då går det snabbt.
(klappa snabba slag mot knäna).

Han kommer till en bro (handklapp ovanför bröstet). Nu ser han skogen men innan han kommer till skogen måste han passera en hjortronmyr (klapp, klapp med händerna).

Nu är áddjá i skogen, tittar sig omkring. Han ser inget djur, går längre in i skogen, tittar sig omkring.

Men då hör han hur de prasslar i skogen bakom honom och han blir jätterädd.

Tänk om det är en björn (låt som en björn)! Han slänger bössan, springer ut ur skogen det fortaste han kan. Springer över hjortronmyren. Över bron. Uppför backen. Nerför backen. Genom grinden in till áhkko.

Kramar henne och säger att hon inte kan få något kött för att han blev så rädd när det prasslade i skogen bakom honom så han slängde bössan och sprang hem. Áhkko kramar om honom och säger att det gör ingenting för de har ju fisk kvar och så kan de ju plocka lite bär också.

Jågloe

Jågloe - älskad rackarunge

Jågloe är sydsamiska och betyder barn eller fritt översatt älskade rackarunge. Jågloe är även namnet på detta material som innehåller inspirerande material till förskolan.

Materialet finns på de samiska språken nordsamiska, lulesamiska, pitesamiska, umesamiska och sydsamiska.

Sámediggi
Sámedigge Sámediggie Saemiedigkie Sametinget